

ŞEYH BEDREDDİN KONUSUNDA AHMET YAŞAR OCAK

Aydınlık Gazetesi, 15 Ocak 2018

Yıldırım Koç

Çok önemli tarihçilerimizden Prof.Dr.Ahmet Yaşar Ocak, **Osmanlı Toplumunda Zındıklar ve Mülhidler, Yahut Dairenin Dışına Çıkanlar, 15.-17. Yüzyıllar** (1999) kitabında Şeyh Bedreddin'in ortaklaşmacı bir düzen yanlısı olduğuna ilişkin hiçbir kanıt bulunmadığını belirttiikten sonra, Bedreddin ile halifeleri Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal arasında da görüş farkı bulunduğu saptamasını yapmaktadır.

AHMET YAŞAR OCAK

A.Y.Ocak, Şeyh Bedreddin'in örgütlediği ayaklanmanın farklı toplumsal taleplerinin olduğunu ileri sürmektedir:

"İdeolojisinin muhtevasına gelince, Şeyh Bedreddin'e izafe edilen 'Müslümanlar, Hıristiyanlar ve Yahudiler arasında fark gözetmeyen, bunların mensup olduğu dinlerin birbirlerine üstünlüğünün söz konusu olmadığını ileri süren ve eşler hariç, her türlü mal ve servetin ortaklaşa kullanımını prensip kabul eden' böyle 'eşitlikçi ve paylaşımcı' bir ideolojinin, gerçekten onun tarafından propaganda edildiğini bildiren hiçbir tarihsel kanıt ortada yoktur."

"Şeyh Bedreddin isyanının, iddia edildiği gibi paylaşımcı ve eşitlikçi, özel mülkiyete karşı bir halk hareketi, hatta isyana katılanlar arasında Hıristiyan ve Müslüman köylüler de bulunmasına rağmen bir köylü isyanı değil, son tahlilde, büyük kesimiyle imtiyazları ellerinden giden Müslüman sipahilerin, sınır gazilerinin ve Hıristiyan feodallerin çıkarlarına hizmet eden bir ayaklanma hareketi olduğunu kabul etmek daha doğru görünüyor."

"Biz Şeyh Bedreddin'in isyanıyla Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal'in isyanları arasında sosyal tabanları itibarıyla önemli bir fark olduğuna dikkate almak gerektiğini düşünüyoruz. İki halife de formasyon itibarıyla Şeyh Bedreddin'den farklı kişiliklere sahiptiler. İkisi de Kalenderî olan bu kişilerin, şeyhleri gibi yüksek bir sosyal tabakadan gelmedikleri çok açık olduğu gibi, eğitim görmüş olup olmadıkları hakkında da bilgi yoktur. Nitekim belli bir eğitim formasyonu almış oldukları izlenimi uyanmıyor. Her ikisi de şeyh olan bu iki şahsın etrafına toplananların büyük kısmı Kalenderî dervişleri (Torlaklar) oldukları gibi, geri kalanlar da büyük bir ihtimalle Fetret döneminin rahatsızlıklarını sonuna kadar yaşayan ve Osmanlı siyasal iktidarının gittikçe güçlenen Sünni ve devletçi tavrına karşı çıkmak isteyen göçebe Türkmen ve köylü kesimi olmalıdır."

"Bize göre ise o, büyük bir ihtimalle merkezîyetçi yönetim aleyhtarı bir İslam âlimi ve mutasavvıf olarak, yaşanan toplumsal kargayaşa son verip toplumu ve mensup olduğu kesimi selamete erıştırme konusunda kendini sorumlu görerek düzene karşı çıkan bir aksiyon adamıdır."(S.172, 174, 180)

Ahmet Yaşar Ocak, Şeyh Bedreddin'im **Vâridat** kitabının da büyük olasılıkla Bedreddin'in anlattıklarının bir müridi tarafından derlenmesiyle oluştuğunu ileri sürmektedir.

MICHEL BALIVET

Michel Balivet de, **Şeyh Bedreddin Tasavvuf ve İsyan** isimli kitabında (2000, s.83) Bedreddin'in ortak mülkiyetçi bir düzen uğrunda mücadele ettiği görüşüne karşı çıkmaktadır: "Bedreddin'in ideolojik sistemi konusunda toparlanabilen unsurları analiz ederken, ona mal edilen 'kolektivist' ('iştirakçi') düşüncelerin yalnızca Börklüce'ye atfen dile getirildiğini, bunun da yalnızca Dukas'ın metninde yer aldığını gözden uzak buldurmamak gerekir. (...) Osmanlı kaynakları aslında sapkınlık terimleri konusunda çok zengindir ama, şeyh ve başlıca müridi konusunda bazı modern Türk yazarları gibi iştirakçilik ve buna benzer hiçbir kavramdan söz etmezler."

Bedreddin'in en önemli eseri olan Vâridat'da "Ne Dukas'ın Börklüce konusunda sözünü ettiği mal paylaşımı, ne Osmanlı vakanüvislerin ileri sürdüğü sultana karşı açık isyan ve mehdilik iddiası, ne (...)

'mum söndü' ayinleri, ne özel bir Hıristiyanseverlik, ne de dinlerüstü bir anlayış söz konusu edilir." (s.109)

"Aslında Bedreddin'in siyasi tavrı bile kesinlikle saptanmış değildir; 1416 isyanı ona mal edilse de, onun bu isyanın itaat edilen şefi ve etkin elebaşı olduğu, kuşkusuz Osmanlı yanlısı kaynaklar tarafından ileri sürülen, ancak başta torunu olmak üzere yakınları tarafından sürekli olarak reddedilen bir varsayımdan öteye geçmemektedir." (s.119)